

ANGOULÊMEN AAKKOSET

Angoulême on n. 43.000 asukkaan kaupunki (liitosalueet mukaanlukiin 140.000) Charenten maakunnassa lähempänä Bordeaux'ta kuin Pariisia. Tässä Cognacin kaupungin naapurissa pidettiin tammikuun lopussa 21. sarjakuvafestivaalit - Salon International de la Bande Dessinée.

Barbier Alex oli tämänvuotisten festivaalien "löytö": 70-luvun lopun ja 80-luvun alun rankka tekijä, joka ei ole saanut Ranskassa töitään julkaistuksi kymmeneen vuoteen kunnes tämänvuotisten festivaalien johtaja **Gerard Lauzier** painosti nyt sarjakuvakeskus CNBD:in tekemään sen. Ulkoiselta olemukseltaan **Aki Kaurismäen** ranskalainen kaksoisveli palasi sarjakuvaan hyvin tummasävyisellä ja rankalla albumilla *Les Paysages de la nuit* eli yön maisemat.

Charentes-Poitue on ruoka-alueena samaa sukua kuin Champagne tai Suomenjoki tai Loppo tai Cognac. Charentes-Poituen merkkiväri on voi, jonka tunnuksena on sympaattinen lehmä. Paikallista voitaa syötiin ja siitä piirrettiin kilpaa sarjakuvia. Yhdyntynyt Eurooppa tarjonnee idean vapaaseen käyttöön tännekin.

Demonit olivat tälle ajalle tyypillisesti esillä Angoulême:ssä näyttelyssä *Anges et Demons* (Enkelöitä ja demoneja). Paholaisosassa oli patsaiden ohella esillä sivuja ranskalaisen **Aristophane**-piirtäjän 300-sivuisen julkaisemattomasta albumista. Poikkeuksellisen koskettava kymmenkummaissa salissa esitetty enkelimultivisio jakoi näyttelyn kahteen osaan, jonka erkeli-puolella nähtiin suomalaistakin osaamista, sillä se oli osin koottu paikallisen taide-

koulun oppilaiden töistä. Suomalaistekijä oli **Johanna ROJU Rojola**.

Eva, tuo **Didier Comèsin** muutaman vuoden takainen albumi on Ranskassa sovitettu tanssinäytelmäksi. Komponentterne -ryhmän teos juhlistaisi varmasti suomalaisiakin sarjakuvafestivaaleja niin Helsingissä, Turussa kuin Kenissäkin. Kuka ehtii ensin?

Filmit olivat hyvin esillä, sillä onhan juhlien presidentti Lauzier tehnyt elämässään kahdeksan elokuvaa, joista

Suomessa tunnetuin lienee **Depardieu** pääosassa ollut *Mon père, ce héros* (1991) eli Isäni, sankari. Filmi on myös **Enki Bilal**in seuraava työ, sillä hän aloittaa kesällä seuraavan elokuvansa kuvaukset. Elokuvan nimi on *TYKHO MOON*. Bilal on tehnyt tätä ennen yhden elokuvan, jonka nimi oli *Bunker Palace Hotel* (1989).

Gastronomia kuuluu gallialaiseen sarjakuvaan siinä missä kukko savolaismuisteluksiin. La Bande Dessinée se met à Table eli Sarjakuva käy pöytään (Mosquito

1992) oli yksi henkilökohtaisia löytöjä. Mukana on mm. Niilo Pielisen turskaa mansikoiden kera sekä useampia reseptejä Tintistä; mm. Stoumpoa purjon kera. Ruoille on annettu juomasuosituksia. Tekijöinä ovat edellisten lisäksi mm. **Bouc, Fmurr, Morris**.

Hütres eli osterit ovat Angoulêmen kävijöille ehdoton kokeilemisen kohde onhan kaupunki vain muutaman kymmenen kilometrin päässä Atlantista. Muita seudun kiehtovia tuotteita ovat myös pähkinät, sillä Angoulêmen lähellä on myös toinen Ranskan kahdesta pähkinäkasvatusalueesta.

Imapiiri, jonka määrittäminen on toki yhtä vaikeata kuin tulevaisuuden ennustaminen, oli jotenkin tänä vuonna positiivinen. Vierailijoiden määrä oli kasvanut viime vuodesta 15 %:lla ollen jotain paljon yli 100 000. Miellyttävää oli pornomateriaalin vähentyminen ja pienten ranskalaiskustantajien entistä parempi näkyminen.

Japani on sarjakuvien kulutuksen paratiisi tai helvetti, kuinka vain. Angoulême:ssä julkistetun selvityksen mukaan kolme sarjakuvan suurinta markkina-alueita ovat Yhdysvallat, Eurooppa ja Japani. Asukkaita niillä on seuraavasti: Yhdysvallat 251,5, Eurooppa (siis EU) 344 ja Japani 123,5 miljoonaa. Niiden sarjakuvamarkkinoiden arvo oli 1992: Yhdysvallat: 950 miljoonaa dollaria, Eurooppa 450 miljoonaa ja Japani 17,67 miljardia (MILJARDIA) dollaria.

Kurtzman, Harvey (1924-1993) sai kansainvälisen kunnian Angoulême:ssä, kun häntä muisteltiin **Gilbert Sheltonin, Art Spiegelmanin, Petillonin, Robert Crumbin** vaimon ja vainajan läheisyyden voimin. Spiegelman muistutti aiheellisesti ranskalaisia siitä, että ilman Kurtzmanin vaikutusta (mm. **Goscinnyn**) Angoulêmen festivaaleja tai eurooppalaista nykymuotoista sarjakuvakaan tuskin olisi.

Lauzier, Gerard oli festivaalien presidentti, koska hän voitti viime vuonna Grand Prix'n. Tämä kuusikymppinen veikko on ehtinyt tähän mennessä tehdä seuraavaa: 18 sarjakuva-albumia, joista tuorein on 1992 ilmestynyt *Portrait de l'Artiste*, 8 elokuvaa (ks. F) ja neljä näyttelmää, joista uusin on 1993

ensiesityksen saanut *Ne réveillez pas Cé-cile, elle est amoureuse* (älkää herättäkö C:tä, hän on rakastunut).

Miehet naisten katseiden kohteena oli Myksi A:n mielenkiintoisimmista näyttelyistä. VU! -näyttelyyn oli kutsuttu 12 naispuolista piirtäjää Euroopan eri kolkilta. **Kati Kovács** edusti taidolla itseään - ja niin ollen myös Suomea. Työt oli tehty tilauksena tähän tyylikkääseen pieneen näyttelyyn, josta voisi toivoa jopa julkaisuakin.

Naiset alkoivat nousta Ranskassakin sarjakuvantekijöinä ihmisten kastiin. Tie on kuitenkin pitkä kuten tämä kustantajakohtainen tilasto naisten tekijöiden määrästä aikuisten albumeissa näyttää: Dargaud 14/1000 albumia, Humanoïdes Associés 20/400, Casterman 2/250, Dupuis 7/1000 jne. Mutta ajatellaanpa uusia kovia naisnimiä Ranskassa: **Edith** (Basil & Victoria), **Wending** ja **Dethan**.

Oheistavaran markkinat jatkuvat Euroopassa kovina. Meidän muumituotteistamme poiketen sikäläisten merkkisarjakuvien oheiskamat ovat hyvälaatuisia ja kalliita. Tintin ohella laatuvaatimien nimituote on Corto Maltese, jonka kuvaa kantavasta taskukellosta maksaisiin koska tahansa vaaditut 1600 mk, jos vain olisi varaa.

Posti on Ranskassa valtion laitoksena ollut aikaa seuraava laitos, toisin kuin meillä. Angoulêmen festivaaleilla on julkaistettu nään huippupiirtäjien töistä koostettu postimerkkivihko, joka vuosi postissa on erikoisleiman ohella myös postin sarjakuvakilpailun parhaiden töitten näyttely. Tänä vuonna julkaistiin kymmenen sarjakuvapiirtäjän suunnitteleman kirjepapereiden kokoelma. Ranskan posti oli julkaissut aiemmin vastaavat kokoelmat mm. nykytaiteilijoilta ja vaatesuunnittelijoilta. Meillä

Edith

Claire Wending

Isabelle Dethan

rohjetaan muumibuumiin myötä julkaisemaan muumimerkkejä.

Qui a peur de la bande dessinée eli kuka pelkää sarjakuvaa? Tuore ranskalainen haastattelututkimus viime tammikuulta (otanta 2328 kansalaista) kertoo sarjakuvaa pelkäävien olevan pääasiassa yli 50-vuotiaita, joille televisio, radio ja lehdistö ovat tärkeimpiä kulttuurimuotoja. Heidän näkemyksensä sarjakuvasta on, että "sarjakuva ei koskaan korvaa hyvää romaania". Kirjan lukijoina he ovat kuitenkin laiskempia kuin muut, sarjakuvaan lämpimämmin suhtautuvat ryhmät.

Ranskalaiset ovat muuttamassa sarjakuvahankintojaan kirjakaupoista supermarketteihin ja tavallisiin kirjakauppoihin. Lehtikioskit ja kirja-paperikaupat ovat kärsineet sarjakuva-asiakkaiden kadosta. Viime vuonna Ranskassa julkaistiin 501 uutta albumia (1992: 589), joista yli 2/3 tuli viiden suurimman kustannusryhmän mylyistä. Keskimääräinen nuorten albumin painos oli 13.800 kpl ja aikuisten albumin 9180, joissa kummassakin ryhmässä on laskua aikaisemmista vuosista.

Suu messingillä on ranskalaisista sarjakuvalehtien kustantajista vain muutamilla. Suurin levikki on L'Echo des Savanes-lehdellä (117.000), sitten tulee Fluide Glacial (100.000, josta nousua laskutavoista vaihdellen 6 tai 23 %). (A Suivre)-lehti on myös nousussa, mutta sen levikki on 25.000. Spirou-lehti, joka on ainoa merkittävä lasten ei-Disney sarjakuvalehti, leviää kuukausittain 70.000 kappaleen voimin.

Töpffer sanoi näin vuonna 1825: "Piiroksilla ilman tekstiä on vain hämärä merkitys; teksti ilman piirroksia ei merkitse mitään. Nuo kaksi yhdessä muodostavat tavallaan romaanin, sitäkin omaperäisemmän, sillä teos ei muistuta sen paremmin romaania kuin mitään muutakaan." Sveitsi-

Rodolphe Töpffer

läinen matkaja, taidekriitikko ja pedagogi **Rodolphe Töpffer** (1799-1846) loi sarjakuvan kieliopin vajaat sata vuotta ennen sarjakuvan syntymää. **Thierry Groensteen** julkaisi A:n festivaaleilla kirjan Töpfferistä, mikä on esinakua vuonna 1996 pidettävälle suurelle Töpffer-näytelylle.

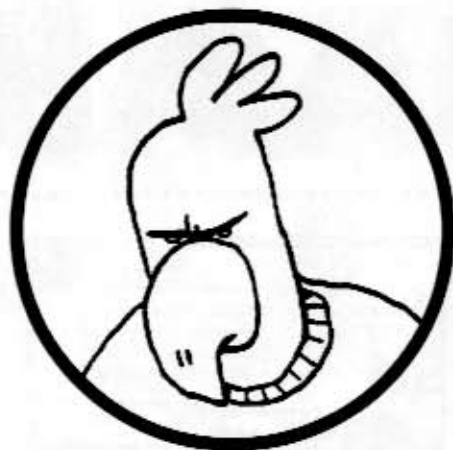
Utisia Angoulemesta: **David Mazzucchelli** viimeistelee parhaillaan sarjakuvasovitusta **Paul Austerin** romaanista *Lasikaupunki*. Mazzucchellin piirrosjälki tuossa työssä on Rubber blanket -sarjasta muistuttavaa. Englantilainen **Graham Higgins** julkaisee syksyllä sarjakuvasovituksen **Terry Pratchettin** kirjasta *Mort*. Albumin piirrosjälki on jumalaisen kauriasta.

Van Hamme, tuo Kemistäkin tuttu belgialainen oli viime vuonna Ranskan sarjakuvamarkkinoiden kovimpia myyntitykkeitä. Thorgal-sarjan uusin *La Fortresse invisible* myi siellä 150.000 kpl ja Largo Winch -sarjan - jota Like on alkanut julkaista meillä - neljäs albumi *Business Blues* myi 180.000 kpl. Vuoden myydyin albumi oli uusin *Lucky Luke, Les Dalton à la noce* 416.000.

Week-end Angoulemessa oli houkutelut tänä vuonna paikalle vähän yli kymmenen suomalaista, jotka olivat pääasiassa kustantajia ja toimittajia. Ainoa paikalle ollut piirtäjä, **Juba** oli hankin kaksisoisroolissa tehden festivaaleilta myös lehtijuttuja. Aikakirjat ja perimätieto kertovat suomalaisia olleen Angoulemessa vuodesta 1985 lähtien, jolloin Tapiiri-lehtivainaan pojat Tampereelta kävivät siellä.

Xenofobiasta ei A:n festivaaleilla ollut merkkiäkään, vaikka ranskalaiset osavatkin pitää kielensä puolta. Paikalla oli vieraita, kustantajia ja toimittajia yli 20 maasta. Mielenkiintoisinta ranskalaisten ulkomaalaiskontakteissa on huippupiirtäjien työskenteleminen japanilaisille kustantajille sarjoissa, jotka tehdään vain Japanin markkinoille eli ne piirretään japanilaisittain.

Ylistystä jaettiin Angoulemessa 11:n Alph-Art -palkinnon muodossa. Alph-Art on muuten Hergeltä kesken jääneen Tintti-albumin työnimi. Mielenkiintoisimmat niistä olivat: paras ranskalainen albumi: *L'Histoire du corbac aux baskets*, joka on vanhan ketun **Fredin** pitkän hiljaiselon jälkeinen loistava paluu. Paras nuoren tekijän albumi annettiin **Lewis Trondheimille** todella virkistävistä albumista *Staloms*. Muut ks. Ä.

Lewis Trondheim

Zzzz...vaikka **Nikita Mandryka** onkin tehnyt 70-luvulla hyvin hauskoja sarjakuvia, niin Grand Prix'n myöntäminen hänelle tuntuu ulkomaalaisesta(kin) jotenkin vääraltä, kun suurenmoista uraa alkaa olla takana jo nuoremmillakin. Kohta kaikki 60- ja 70-luvun tekijät ovat saaneet Grand Prix'n ja tätä vauhtia ko. palkinto alkaa saada ukkoklubin maineen - ja syystä.

Ängrar man inte om man läser New Yorker. Eli kannattaa seurata New Yorkeria, joka on saanut ulkoasusta päättämään **Françoise Moulyn**, tuon Raw-lehteä puolisonsa A. Spiegelmanin kanssa julkaiseen ihmisen. Pariskunnalla oli Angoulemessa mukanaan kasa New Yorkereita, jotka todistivat mm. **Loustalin**, Spiegelmanin, Mazzucchellin ja **Mattottin** kansikuvilla lehden muuttuneen aika lailla. Spiegelman teki muuten New Yorkeriin Kurtzmanin muistokirjoituksen sarjakuvana.

Äidinkielellemme on jo ehditty kääntää Äjoitakin Alph-Art -palkintojen voittajia. Kisassa voiton vei Like maalein 2-1 Semicia vastaan. **Pradon** *Liidulla piirretty viiva* (Like) sai parhaan ulkomaisen albumin palkinnon ja **Marc Antoine Mathieun** *Prosessi* (Like) palkittiin parhaasta käsikirjoituksesta. Semicin palkinnon toi Piko ja Fantasio -albumi *Musta säde*, jonka **Tome** ja **Janry** saivat parhaasta nuorille tarkoitettusta albumista.

Överraskningar gav A icke i år, men... Ensi vuoden vierailijamaana kilpailee Italian rinnalla Pohjoismaat eli mikäli yhteismarkkina-Goljat yhdistettynä tarpeeseen lisätä Ranskassa jo tunnettujen italialaisten tekijöiden myyntiin häviäisi jostain syystä aatteellisesti mielenkiintoiselle Pohjolalle, niin Suomi palaisi Angoulemeen rytinällä naapurien kanssa. Saa nähdä.

Juhani Tolvanen